

Én körüled a' vad ágat
 Gondosan kivágom.
 Ott borongjon, hol te nem vagy,
 A' vadonnak ága;
 Ott a' hol vagy, tündököljön
 Nap' szelid világa!

Vachott Sándor.

AOYKIANOΣ.

(Vége.)

Ha e' lapnak irányát szorosan követve par excellence divalost akarnék adni, tárgyamát a' political tudományok' köréből kellene vennem; miss Martineau' statusgazdasági regényeinek mintája után, nekem is meg kellene kísértetni erőmet political becsélyek' készítésében, egy szerelmes pár' érzékenyítő kalandjai közé ügyesen kellene szőnöm a' szabad föld' szükségét, városi szerkezetünk' hiányait, a' büntető törvénykönyv' s helyes bírói eljárás'kellékeit, a' hiteltörvények' hatását, vagy épen a' legújabbban egymást érő 's legázoló bankterveket. De a' fennemlített angol bluestocking iránti egész tisztelettel legyen mondvá, az illy hermaphrodit természetű elmeszülemény' sorsa nem irigylendő (amphibiumnak nem nevezem, mert tulajdonképen sem földön, sem vízben, sem költészetben, sem tudományban nem otthonos, 's mindegyik elem által megtagadtatik) az egyik unalmas szárazsággal vádolja, a' másik fölületes frivolitásért kárhoztatja 's végre két székközött olvasatlanul a' porban fetreng, ha történetesen még gonoszabb helyre nem jut; mi pedig különösen a' büntető jogot illeti, ezt leg-

kevésbé tartom hölgyek elébe való tárgynak, mert hogy gyengéd idegeikről ne szóljak 's minden egyebet mellőzzek, csak azt akarom megjegyezni, hogy nekik igen ferde nézeteik lehetnek a' büntettekről, jelesen a' más vagyona elleni vétségekről, mert, kérdelek szép olvasóné! milly lelkismérettel szabhatnál büntetést a' szegény tolvajra, holott te magad annyiszor nem iróztál felebarátodnak legdrágább kincsét, nyugalját, szívét elrabolni? Szívét, mely, bármit mondjon ellene egy nagy hazánkfia, becses portéka 's életre gáznak szegénynek egyiránt nélkülözhetetlen. Tehát inkább egy adag philosophiát nyújtsak, talán. Hegel' rendszeréből egy falatot, jól meghígítva 's fűszerezve, hogy a' dámák' gyengéd gyomra által megemészthető, és csemegékre szoktatott ínyének éldelhető legyen? De ez még eddig az effélékben, mint minden szakácságban, mester francziáknak sem sikerült, nekünk nehézkes magyaroknak pedig bajosabb feladat mint gáznak megnyorogtatni, minél a' keleti közmondás szerint, könnyebb tevét tűfokon keresztül hajtani. Vagy történeti problémák' fejtegetésébe bocsátkozzam, például ha valjon az emberek' elseje magyar volt-e mit hazánk' historiographusa bebizonyítani fog, vagy orosz, mint hír szerint némely orosz tudósok állítani akarják. De ehhez nem akarok nyúlni, mert ki tudja, ha netalán ez utóbbiakat czáfolgatnám, nem volna e' valamikor okom a' historiai kritikában mutatott ez ügyetlenségemet megbánni.

De van egy kedves tartomány a' tudományok' országában, a' musák és grátiák' szülő és székhelye, hova ifjú-

kori törekvéseim 's élvezeteim' remniscenciái még gyakran visszahíznak, hol az élet és studium' rögzös utain megtört 's korán elaggott lelkem pihen 's megifjodik, hol a' művészetnek 's tudománynak egyebütt oly szorosan elválasztó határvonalai még egybefolyanak, értem a' régi irodalmat, különösen pedig a' göröghonit. Hellasban, a' nemessült érzékiség' e' derült honában, a' költészet és művészet, szóval az ideál áthatotta az életet és tudományt is. Philosophusai, historicusai, 's a' tudomány' bár milly ágának művelői, nem szüntek meg a' grátiáknak áldozni 's ha bár, mi az eszmék' mélységét 's az ismeretek' terjedelmét illeti, az újabb kor' tudósait illeti az elsőség, amazoknál a' forma' egyszerű szépsége e' hiányt pótolja vagy legalább elfelejteti.

E' bájos tartománynak egyik legelőkelőbb, legmulatságosabb, mondhatom legelegansabb polgárát, gyermek- és ifjúkori egyik legkedvesebb, megहितebb társalkodómat, barátomat, jelenlékeny gúnymosolya alatt nemesen érző szívet 's ritka életbölcseiséget rejtőt, leszek bátor nagyságtoknak, Regélő' szép olvasónéi! bemutatni, természetesen csak kegyes engedelmök mellett, mert miként a' nagy világban (nagy világ alatt nem a' roppant világrendszert, a' véghetetlen mindenséget, hanem a' mathesis' daczára de szokás szerint fővárosunknak igen is szűk 's mind inkább szűkülő társalgási coteriáját értem), miként, mondom, a' nagy világban, ha oly vendéget akarunk bemutatni, ki nek szíves fogadtatásáról bizonyosak nem vagyunk, kellemetlen surlódások' megelőzése végett tanácsos előlegesen a' német közmondás szerint „auf den

Busch zu schlagen“ vagy tisztább németséggel szólva „das Terrain zu recognosciren.“ (Bocsánatot e' nyelvzavar miatt, de ha fővárosunk' nagyvilági viszonyai kerülnek szőnyegre, akaratlanul idegen szóra jár a' nyelvem, kétszeres bocsánatot pedig gyakor kitéréseimért, — jöllehet ebben nagy példával menthetném magamat, de Göethe is mondja: „Eines schickt sich nicht für Alle“, — 's ezért sietek beszédem' elejtett fonalát felfogni), miként tehát nagy világi bemutatásoknál így eljárni az okosság' 's illendőség' szabálya, úgy én is ezennel kegyes olvasónéimtól egész szerénységgel előre engedelmet kérek, mire nézve, minthogy fájdalom! nem lehet szerencsém valamennyivel találkozni, a' szerkesztőséget tekintem teljes hatalmú képviselőjöknek. Ennél fogva tehát szokás szerint őket néhány szóval öreg és ókori barátom' körülményeivel, életével, rangjával (mi bemutatásoknál nem utolsó dolog) kívánom megismertetni, kiről legelőbb is azt jegyzem meg, hogy antik öltözte és ősz feje mellett is, több elevenességgel és ifjabb lélekkel bír, mint Jaquemar-kesztyűjű 's fénymázás csizmájú, már az élet' küszöbén kifáradt 's életűtséget fitogtató ifjaink.

Lukianos vagy modernizálva Lucian Traján császár alatt született szegény szüléktől, Samosátában, Syria' egy kis városában, hova azonban e' korban görög nyelv és műveltség már behatott. Gyermekkorában tanulás végett egy kőfaragó bátyjához adatott, de ezt hamar elhagyta 's Antiochiába Syria' fővárosába ment magát irodalmi tanulmányoknak szentelni; ugyan

ott ügyvédi, utóbb megunván a' perlekedést, rhetori pályát választott vagy is a' szónoklat' gyakorlati tanítója lett, 's mint ilyen a' görög, olasz és spanyol földet 's Galliát beutazta. Később statusszolgálatba lépett 's Marcus Aurelius alatt mint Egyiptom' procuratorát vagy kormányzóját leljük, tehát eléggé magas polgári állásban bár mi exclusive körbejuthatásra. Végre Commodus alatt 80 vagy 90 éves korában meghalálozott; korunkban, a' Regélő' olvasóinak kedvéért, vagy talán inkább bosszúságára, feltámadandó.

Azonkor, melyben Lucian élt, állcsillámmal ragyogó hanyatlás, elbomlás, rothadás' kora volt, túlfeszített de belsejében féregrágtá műveltségével, az önzés' és anyagi érdekek' istenítésével, külszertartásaiban még fenálló, de az emberek' lelkében elhúnyt vallásával, vihart jósló, rekkenő political csendével, de leginkább az élet' minden örömvirágait tépő, minden boldogító csalódást elosztató, minden meggyőződést előlő 's mérges fulánk-ját minden lélekbe fúró kétségével emlékeztető a' mi korunkra, mert arra szintűgy mint erre alkalmazhatók Hugo' szavai:

Dans ce siècle, en proie aux
sourires moqueurs,
Toute conviction en peu d'in-
stants dépose
Le doute, lie affreuse, au
fond de tous les coeurs.

Ki ama' boldogtalan korban körültekintett, és minden még fenálló intézmények, e' század' minden erkölcsi és anyagi tüneményei között nem talált

egyet is, mely a' romlás' jeleit ne mutatta, melyben egy jövőndőt csírázni látott volna, nem csuda ha jobbat remélni megszűnt, mert figyelmét elkerülte a' megvetett, kigúnyolt, üldözött, híveit a' nép' aljából szedő nazarenusok' maroknyi felekezete, mellynek fentartatott a' szerteomló polgári társaságot, ha bár hosszú 's kínos hanyatlások után, újra szerkeszteni, visszaadni az emberiségnek az elvesztett hitet, az emberi nemnek e' legdrágább kincsét, boldogítót még akkor is ha csalódáson épül, melly egyedül képes állandót alkotni, míg kétség és tagadás csak bontani tudnak. De azért ezeket is ne kárhoztassa senki, mert ezeknek is ki van mérve szakmánya, mert ezeknek kell a' múltnak avult 's ingadozó maradványait lerombolva, table nettet készíteni egy jobb jövőnek, a' jelen nemzedék' kinszenvedésein jobblétet vásárolni az unokáknak. Ne csüggedjünk el tehát mi is a' reánk mért teher alatt, a' kételkedők, bontók, rombolók korának is szent, noha kinos, feladása, és jőni fog, mert jőnie kell, egy szebb, egy boldogabb kor, a' hívők, az építők, az alkotók' kora, 's annak magvai talán már most is, mint Lucian' korában, valahol rejlenek, talán megvetve, kigúnyolva, üldözve korunk' jobbjai 's bölcssei által is, vagy talán mi mind ezeknél sajnosabb: nem ismerve. De kiestem megint a' kellő társalgási hangból, elérzékenyedtem, ezt pedig a' dámák csak akkor tartják meghoszáthatónak, ha szívők' keménysége vagy elveik' szilárdsága okozá, sentimentalitást bennünk csak illy fontos ok menthet, 's még akkor is unalmas

de minden egyébért férfihoz nem illő lágy szívűségre mutat.

Lucian ment vala e' hibától, ő jó kedvvel és vidám gúnnyal festé szadzának bűneit 's nevetségeit. Ő egy volt azon elmék közül, kiket átmeneti korszakokban az isteni gondviselés kiválaszt, eloltani a' gúny' jéghidegével egy már kiszolgált 's veszni indult meggyőződés' utolsó szikráját, hogy a' kebelben legyen hova férti egy új, egy tisztább hitnek; rágó, égető sőt hinteni a' polgári test' minden eves sebei-re, hogy a' fájdalom a' haldoklóban netalán még szunnyadó életerőt felköltse vagy nyomorú életének véget vessen 's elemei új vegyületben ép és megifjodott életre ébredhessenek. Lucian e' tisztében buzgón 's ügyesen eljárt 's kimélet nélkül ostromozta kortársainak babonáit, balvéleményeit, bűneit 's gyarlóságait, ész és elmés-ség fente nyilaitól ment nem maradt senki a' mennydörgő olimpiai Zeüstől a' legnyomorultabb tányérnyaló állat-dóság.

Most talán már eleget is tudnak szép olvasónéim öreg barátomról annak kijelentésére, ha akarnak e vele néha csak ritkán (mert azért jót állok hogy tolakodó nem lesz) a' Regélő' hasábjain találkozni. Úgy hiszem, olykor olykor, kivált nyári hónapokban 's falusi magányban, midőn a' hőség még az örökké élénk divat' mozgalmait is ellankasztja, nem minden érdek nélkül hallanak tőle, miképen ezelőtt 1700 esztendővel az emberek 's bohóságaik, csak más nevek, 's öltözetek alatt, ugyanazok voltak mint ma. Sőt talán (de ezt csak neked sugom meg, kegyes olvasóné, nem kételkedvén,

hogy nők' módjára titkomat hiven megörized) meglehet hogy a' ravasz és csintalan öreg urnak néha kedve fog kerekedni amúgy alattomosan görög vagy római nevek' leple alatt ujabbkori 's hazánkbeli viszonyokra és emberekre is lövelni gúnynyilait; ki tudja ha nem fogsz-e Glykerion, Phillis vagy Melitta név alatt rá ismerni legjobb barátnéidra, mert hogy Téged is gúnyolni merjen, olly szemtelenséget róla feltenni nem akarok. Éles elméd illy esetben könnyen keresztül fog hatni a' fátyolon, annál inkább minthogy a' tréfás öreg nem ismervén körülményeinket, sokban mások' utmutatásait lenne kénytelen követni, ekkor megeshetik, sőt hihető, hogy saját, genialis elmeszíkrai közé idegen hamu, atticus savába pedig bors vagy éppen nemzeti paprika is, keverednék. Nem lehetetlen az is, hogy viszonyaink felett minden lepel és álarcz nélkül, görög szempontból indulva okoskodni 's elmés-kedni próbát teend. De majd meglásuk, balgaság kiakarni tűzni egy lehető conversatio' minden fordulatait, csak annyit merek barátom' részéről ígérni, hogy jóval kevésbbé unalmas lesz bemutatójánál. Ez ígéretet tennem pedig szükség volt azért, mert látom, hogy szép szemeidet már hűnyini kezded; sietek tehát elbúcsúzni 's remélem e' perczben ajakid ismét nyújas mosolyra fakadnak, mint máskor is szoktak, ha alkalmatlan látogató akadozva vánszorgó beszélgetés vagy fülkábító fecsegés után valahára székeről felkél 's udvariasan bókolva az ajtón kifordul.